Restituire rossiniană la Opera din Iași

(Costin Popa – 14 noiembrie 2013)

Nu este vorba, după cum ați crede, despre reprezentarea unui titlu rar cântat, ci chiar despre arhicunoscutul „Bărbier din Sevilla”. Opera Națională Română din Iași l-a înfățișat recent în formulă muzicală completă, pornind de la ediția critică din 1969, datorată celebrului dirijor, cercetător și exeget rossinian Alberto Zedda.

Meritul aducerii ei pe plaiuri românești este al dirijorului italian David Crescenzi, nume devenit obișnuit pe afișele lirice de la Timișoara (în primul rând), Iași, Cluj-Napoca și București (prea puțin, din păcate). Este vorba de renunțarea la tradiționalele tăieturi în partitură care se practicau copios la noi, de revenirea la vocea de soprană pentru rolul Berta (opțiune conjuncturală până acum în România) și înzestrarea ei cu gamele ascendente acute din finalul actului I (auzite pe scenele noastre dar în interpretarea... Rosinei), de eliminarea din uvertură a unor instrumente, așa cum a fost prevăzut în partitura originală a premierei absolute din 1816 și, bineînțeles, de utilizarea unui glas de mezzosoprană pentru Rosina, soluție la care se recursese anterior la noi, de destulă vreme.

Versiunea lui Crescenzi de la primul spectacol al noii producții ce a avut loc în splendida sală a Operei ieșene a fost preluată într-o seară din prima decadă a lunii noiembrie de dirijorul Cristian Oroșanu, un exponent al redării echilibrate, îngrijite și riguroase a volutelor melodice rossiniene, urmat atent de orchestra Operei, colectiv în continuu progres. Remarc faimoasele crescendo-uri, tipice pentru scriiturile maestrului de la Pesaro, care și-au regăsit suplețea prin inspirata baghetă, remarc bunele sonorități în derularea Furtunii din actul al doilea.

După uvertura oarecum prudent tălmăcită, spuma și vivacitatea au debordat și au dat culoare spectacolului, meritul revenind în egală măsură italianului Matteo Mazzoni, autorul total – regie, costume, lumini, decoruri modulare și foarte practice – care a pus în pagină o producție atractivă, totuși... nu fără minusuri. Trebuie notat de la bun început că succesul scenic s-a datorat minunatei echipe a teatrului – soliști, coriști – toți admirabili cântăreți-actori, alături de care până și mimanții s-au integrat perfect. S-a jucat extraordinar, tinerește, entuziasmant, cu dăruire. Teatralizarea spectacolului liric, deziderat des trâmbițat peste tot, este o realitate la Iași. Pare că deasupra ansamblurilor Operei plutește spiritul lui Andrei Șerban, cel care a regizat acum circa un an două memorabile producții cu „Indiile galante” de Rameau și „Troienele” după Euripide.

Vivacitate dar și... pleonasme

Mazzoni a dorit să fie modern și a reușit în bună parte. După un prim act în care a respectat epoca acțiunii, în celelalte a transpus-o în zilele noastre, cu minijupe și blugi, dorind sublinierea (eventualei) actualități a tramei. Poate fi o idee valabilă, poate fi o forțare, poate fi o lipsă în unitatea tratării... dar, luate separat, cele două cadre au fost, generic, inventiv construite. Am apreciat introducerea unor personaje fictive care au animat platoul, au variat planurile... prietenii lui Figaro, însoțitoarele Rosinei sau chiar cei șase macho care au anturat-o pe Berta cea ultra-provocatoare.

Nu înseamnă că regizorul nu a întrecut măsura în diverse momente. Mă refer în primul rând la abundența pleonasmelor. Descrierea de către Figaro (în duetul cu Almaviva din primul act) a

propriei prăvălii este ilustrată de niște figuranți. Nu trebuia, signor Mazzoni, publicul cunoaște și muzica, și textul! Mai și citește supratitrarea.

Și mai derapantă a fost sceneta care a dublat aria calomniei (Don Basilio, actul al II-lea). Ei bine, doi amanți fac sex, paparazzi îi surprind, tabloidele reacționează imediat și, ca să existe și o finalitate... morală, soția înșelată îl repudiază pe soțul trădător. Cine mai era atent la celebra arie „La calunnia è un venticello”, la subtilitățile și acutele (bune) ale basului Daniel Mateianu?

Iată o eroare frecvent întâlnită la mulți regizori contemporani care distrag – prin diverse metode, din dorința de a fi primii – atenția de la muzică, de la voci, uitând că au fost destinate de compozitor spre a se exprima singure. Mazzoni recidivează încă de câteva ori. Aria lui Don Bartolo este alterată de țipetele aiurea ale Rosinei, de o stridență deranjantă. În ultimul act, același Bartolo urmărește un meci de fotbal la TV (găselniță potrivită în context) în timpul lecției de canto a falsului Don Alonso cu Rosina. Numai că la un moment dat Bartolo urlă din toți rărunchii „Gooool!”. Ca pe stadion. Am avut impresia că și spectatorii au fost profund deranjați. Nu mai vorbesc că deseori sunt presărate gaguri excesive, care dau montării, pe alocuri, o tentă revuistic-operetistică. Mai mult decât atât, la sosirea gărzii (soldați cu căști și AKM-uri), bietul Bartolo nu întreabă „Chi è?” ci „Șini-i, bre, acolo?” în neaoș dialect moldovenesc.

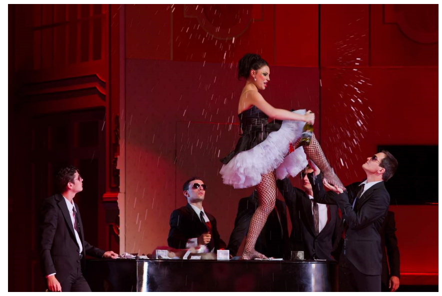
Mazzoni a scris în programul de sală, că „acest spectacol va putea fi exportat oriunde în Europa”. Poate că da, cu condiția unei mini-refrișări regizorale care să prioritizeze buna pregătire muzicală, spiritul autentic de „opera buffa” și să-l reașeze pe Rossini pe primul loc.

Distribuție echilibrată

Am avut plăcuta surpriză să-l ascult pe tenorul Andrei Fermeșanu în rolul Contelui Almaviva. O voce de „tenore di grazia” plăcută timbral, bine impostată, strălucitoare, pătrunzătoare în sală, omogenă și extinsă în registrul acut cu note sigure și atacate cu ușurință (Do natural). Mă întreb dacă tenorul poate merge și mai sus deasupra portativului și posedă atât de rara „cvintă acută” care i-ar deschide porți nebănuite într-un larg repertoriu. A cântat cu frazare frumoasă, inegal câteodată. Mă refer la finalurile unor replici, întrucâtva prea... abrupt încheiate. Eleganța belcantistă a desenului melodic trebuie urmărită pe tot parcursul, așa cum a fost, spre pildă, în „Al Prado vidi un fior di bellezza, una fanciulla...” (actul I), un model de urmat în totalitate, dat fiind și specificul scriiturii, și profilul nobil al personajului. La fel, desene moi, frumoase, au plăcut în serenada „Se il mio nome saper voi bramate” (actul I), în scena cu Don Bartolo din debutul actului secund, în delicatele „Zitti, zitti, piano, piano...” (dinspre final). Perlatura trebuie să-și regăsească peste tot acuratețea, nu numai în anumite pasaje. Prin studiu serios, tânărul poate atinge culmile și afirmarea deplină. Este foarte aproape de performanță. Deține un mare potențial.

Ana Maria Donose, Daniel Mateianu
și Octavian Dumitru

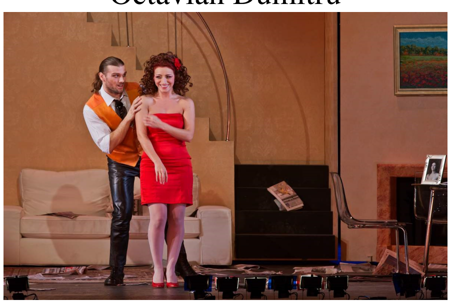
Ana Maria Donose

Andrei Fermeșanu
și
Octavian Dumitru

Florentina Onică, Andrei Fermeșanu și
Octavian Dumitru

Jean Kristof Bouton
și Florentina Onică

Jean Kristof Bouton

Octavian Dumitru și Andrei Fermeșanu

Scenă din actul al II-lea

În rolul titular, baritonul cu culoare tenorală Jean Kristof Bouton și-a expus fără rezerve agilitatea și inteligența în construcția personajului, atât vocal, cât și scenic. Este, poate, Figaro al momentului în teatrele noastre.

Rosina a fost mezzosoprana Florentina Onică, posesoara unui glas frumos și consistent timbrat, stăpână absolută pe coloraturile din țesătura vocală rossiniană. Poate numai nota de Si natural acut

ce încheie aria „Una voce poco fa” s-ar fi cerut mai fermă. Aspectul care trebuie s-o preocupe pe artistă vine dinspre expresia vocală, care se arată mai îndepărtată de ingenuitatea, lirismul și grația eroinei. Pe alocuri, glasul a sunat, îndeosebi în registrul grav „de piept”, cu tente de culoare prea întunecate, prea dramatice. Rosina nu este o Azucena verdiană. Florentina Onică este capabilă de un cânt aerisit, a demonstrat-o în marea parte a partiturii.

Don Basilio și Don Bartolo au fost interpretați de doi tineri (ce bine că s-a renunțat la aspectul de bătrâni decrepiți, care abundă în spectacolele noastre), doi bași cu voci bune, mai baritonale, Daniel Mateianu şi Octavian Dumitru, ambii oferind suculența fără îngroșări pentru două personaje tipice din repertoriul „buffo”.

Ana Maria Donose (Berta) a cântat cu șarm și strălucire, cu joc incitant într-un rol spectaculos propus de regizor.

„Bărbierul din Sevilla” a fost un nou succes al Operei Naționale Române din Iași, o confirmare – repet – a seriozității și bunei pregătiri muzicale, a teatralizării intense, ceea ce dă speranțe pentru un viitor la fel de calitativ.